

EUROPSKI NADZORNIK ZAŠTITE PODATAKA

Izvršni sažetak mišljenja Europskog nadzornika za zaštitu podataka o učinkovitoj provedbi u gospodarstvu digitalnog društva

(Cjeloviti tekst ovog mišljenja dostupan je na engleskom, francuskom i njemačkom jeziku na portalu Europskog nadzornika za zaštitu podataka www.edps.europa.eu)

(2016/C 463/09)

Obrada osobnih podataka neophodna je za usluge koje se pružaju internetom. Strategijom jedinstvenog digitalnog tržišta Europske unije prepoznate su mogućnosti tehnologija i usluga koje se temelje na podacima kao pokretača gospodarskog rasta. Takve usluge koje se pružaju internetom postale su ovisne o čestom prikrivenom praćenju pojedinaca, koji obično nisu svjesni na koji ih se način prati i u kojoj mjeri. Dominantne tvrtke na ovim tržištima novim bi sudionicima mogle uskratiti pristup tržištu na temelju čimbenika koji bi mogli pridonijeti pravima i interesima pojedinaca te bi mogle nametnuti nepravedne uvjete i odredbe kojima se zloupotrebljavaju i iskorištavaju korisnici. Vidljiva rastuća neuravnoteženost između pružatelja i korisnika usluga koje se pružaju internetom može dovesti do smanjenja izbora, inovacija i kvalitete zaštite privatnosti. Ta neravnoteža također može povećati stvarnu cijenu u pogledu otkrivanja osobnih podataka daleko iznad očekivane na potpuno konkurentnim tržištima.

EDPS je 2014. g. objavio Preliminarno mišljenje o privatnosti i konkurentnosti u razdoblju velike količine podataka. Unatoč jasnim sinergijama poput transparentnosti, odgovornosti, odabira i opće dobrobiti, uočili smo trend izolirane primjene pravila EU-a u vezi sa zaštitom podataka, zaštitom potrošača i zaštitom tržišnog natjecanja i kontrolom koncentracija. Stoga smo pokrenuli raspravu o tome kako se ciljevi i standardi EU-a mogu primjenjivati holistički. U ovom se novom Mišljenju ističe da Strategija jedinstvenog digitalnog tržišta predstavlja priliku za usklađen pristup, a njime se ažurira Preliminarno mišljenje iz 2014. uz određene praktične preporuke institucijama EU-a za rješavanje ove situacije. Ono se odnosi na rastuću zabrinutost u vezi sa štetom koju koncentracije na digitalnim tržištima mogu nanijeti interesima pojedinaca kao subjektima podataka i potrošačima.

Institucije i tijela EU-a, kao i nacionalna tijela prilikom provedbe zakona EU-a, moraju se pridržavati prava i sloboda utvrđenih Poveljom o temeljnim pravima Europske unije. Nekoliko ovih odredbi, uključujući prava na privatnost i zaštitu osobnih podataka, slobodu izražavanja i nediskriminaciju, ugroženo je normativnim ponašanjem i standardima koji su danas dominantni u virtualnom svijetu. EU već ima dovoljno alata na raspolaganju kojima se rješavaju poremećaji na tržištu koji djeluju protiv interesa pojedinaca i društva u cjelini. Brojne prakse na digitalnim tržištima mogu narušiti dva ili više primjenjivih pravnih okvira, od kojih je svaki poduprt idejom „pravednosti”. Kao što je slučaj s nekoliko istraživanja u proteklom mjesecima, pozivamo na više dijaloga, učenje iz prethodnih iskustava i suradnju regulatora ponašanja u digitalnom okruženju. Također naglašavamo potrebu da EU stvara uvjete na mreži i izvan nje, u kojima se prava i slobode iz Povelje EU-a mogu razvijati.

Ovim se mišljenjem stoga preporučuje uspostavljanje središnjeg mehanizma za digitalne tehnologije koji bi se proveo u digitalnom sektoru EU-a, odnosno dobrovoljne mreže regulatornih tijela za razmjenu informacija, dobrovoljno i unutar njihovih pripadajućih ovlasti, o mogućim zlouporabama u digitalnom ekosustavu i najučinkovitijem načinu za njihovo rješavanje. To bi se trebalo popratiti smjernicama o tome kako regulatori mogu na usklađen način primjenjivati pravila kojima se štite pojedinci. Također preporučujemo da institucije EU-a s vanjskim stručnjacima istraže mogućnost stvaranja zajedničkog područja, odnosno prostora na internetu u kojemu pojedinci mogu međusobno komunicirati bez praćenja, u skladu s Poveljom. Naposljetku, preporučujemo ažuriranje pravila o tome na koji način vlasti mogu unaprijediti primjenu kontrola koncentracija kako bi zaštitile privatnost na internetu, osobne podatke i slobodu izražavanja.

I. POKRETANJE RASPRAVE

1. Kontekst i struktura ovog Mišljenja

U Preliminarnom mišljenju o „Privatnosti i konkurentnosti u razdoblju velike količine podataka” iz 2014. g. (dalje u tekstu „Preliminarno mišljenje”) usporedili smo pravne okvire EU-a koji se odnose na zaštitu podataka, konkurenciju

i potrošače i zaključili smo da se u kontekstu digitalnih tržišta javljaju jasne sinergije ⁽¹⁾. Institucijama EU-a uputili smo određene privremene preporuke koje su osmišljene nakon radionice koju je EDPS održao u lipnju 2014. g. ⁽²⁾, uključujući sljedeće:

1. bolje razumijevanje „vrijednosti” osobnih podataka na digitalnim tržištima i reviziju pristupa analizi tržišta, posebice za usluge koje se pružaju putem interneta, a koje se oglašavaju kao „besplatne”, s retrospektivnom ili *ex-post* analizom učinka odluka o provedbi;
2. promišljanja o tome kako promicati tehnologije za unaprjeđivanje privatnosti kao način stjecanja prednosti pred konkurencijom;
3. reviziju zakona EU-a i njihove relevantnosti za digitalna tržišta 21. stoljeća;
4. razmatranje praktičnih koraka za suradnju između tijela, uključujući bolju komunikaciju i zajedničke istrage.

VI. ZAKLJUČAK

Ljudska prava zamišljena su kao sredstvo zaštite pojedinaca od uplitanja države. Borba protiv monopola ima korijene u političkim odlukama kojima se nastojala spriječiti štetna moć monopola na korist društva u cjelini. Prava potrošača razvila su se kao zaštita od zlorabe trgovaca.

Mogućnosti velikih podataka za poboljšanje produktivnosti i povezanosti trebali bi pratiti zaštitni mehanizmi za velike podatke. EU je u posljednjih nekoliko godina pokazao inicijativu nastojeći poticati „natjecanje odozdo” (*race to the top*) u području standarda privatnosti u digitalnom svijetu. Općom Uredbom o zaštiti podataka uspostavlja se mjerilo zaštite osobnih podataka u digitalnom gospodarstvu. Kad je riječ o digitalnom gospodarstvu i društvu utemeljenom na vrijednostima EU-a, EU uz pomoć dostupnih alata može još mnogo toga učiniti kako bi osigurao pristupačne proizvode i usluge kojima se promiču temeljna prava. Povećana transparentnost, pravedno postupanje, stvaran izbor, izostanak mehanizma za sprečavanje pristupa tržištu za modele koji ne uključuju praćenje međusobno su kompatibilni ciljevi koji se nadopunjuju.

Strategija jedinstvenog digitalnog tržišta prava je prilika da EU zajednički radi na ostvarenju ovih ciljeva. Od iznimne je važnosti učinkovita provedba zakona i postojećih pravila EU-a. Vjerujemo da bi naše preporuke za središnji provedbeni mehanizam u području digitalnih tehnologija, zajedno s holističkim pristupom koncentracijama i promicanjem zajedničkog područja utemeljenog na vrijednostima EU-a, bile važan korak naprijed. U vrijeme sve većeg broja zakona o zaštiti podataka i privatnosti diljem svijeta to bi trebala biti platforma za gradnju novih mostova prema drugim regijama svijeta koja će omogućiti bolji dijalog i suradnju sa svim zemljama koje se suočavaju s istim izazovima u području digitalnih tehnologija.

Tu nije kraj rasprave. EDPS namjerava i dalje olakšavati rasprave i pomagati u sprječavanju izoliranosti koja otežava zaštitu interesa i prava pojedinaca.

Sastavljeno u Bruxellesu 23. rujna 2016.

Giovanni BUTTARELLI

Europski nadzornik za zaštitu podataka

⁽¹⁾ Preliminarno mišljenje EDPS-a, „Privatnost i konkurentnost u razdoblju velike količine podataka, odnos zaštite podataka, zakona o konkurentnosti i zaštite potrošača u digitalnom gospodarstvu”, ožujak 2014.

⁽²⁾ „Izvešće s radionice o privatnosti, potrošačima, konkurenciji i velikoj količini podataka, 2. lipnja 2014.”; <https://secure.edps.europa.eu?EDPSWEB/webdav/site/mySite/shared/Documents/consultation/Big%20data>.